บทที่ 5

การประเมินอัตราค่าพลังงานไฟฟ้าดับในระบบจำหน่ายไฟฟ้า

ในบทนี้จะกล่าวถึงวิธีการต่าง ๆที่ใช้ในการประเมินอัตราค่าพลังงานไฟฟ้าดับในระบบจำหน่ายไฟฟ้าซึ่งมีด้วยกัน 3 วิธีคือ

1. วิธีระบุเหตุขัดข้อง
2. วิธีดัชนีพื้นฐาน
3. วิธีดัชนีระบบ

สำหรับวิธีการต่าง ๆจะได้กล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อไป ข้อมูลที่จำเป็นอีกประการหนึ่งที่จะนำไปใช้ในการประเมินอัตราค่าพลังงานไฟฟ้าดับในระบบจำหน่ายคือฟังก์ชันความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภทอีกทั้งสัดส่วนการใช้ไฟฟ้าของผู้ใช้ประเภทนั้น ๆในบริเวณที่ต้องการประเมินอัตราค่าพลังงานไฟฟ้าดับ

5.1 ฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้า

ฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้า (Customer Damage Function : CDF) แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายที่เกิดเนื่องจากไฟฟ้าดับของลูกค้าแต่ละรายเทียบกับระยะเวลาไฟฟ้าดับ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะได้จากการสำรวจข้อมูลความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าโดยตรง [3,7,18]

วิธีการที่นิยมใช้ในการหาฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าเนื่องจากไฟฟ้าดับประเภทต่าง ๆคือการสำรวจข้อมูล โดยผ่านวิธีการสอบถามโดยตรง วิธีการดังกล่าวจะมีการจัดทำและพัฒนาแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ตอบประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆของกิจการเมื่อเกิดไฟฟ้าดับ วิธีการนี้ผู้ให้ข้อมูลคือผู้ที่รับผลกระทบเนื่องจากไฟฟ้าดับโดยตรง การประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยตรงจึงเป็นเรื่องของผู้ตอบ ความถูกต้องของข้อมูลจึงขึ้นกับความคิดเห็นของผู้ตอบโดยตรง

ข้อมูลเกี่ยวกับความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละรายหลังจากทำการจัดกลุ่มผู้ใช้ไฟฟ้าให้อยู่ในประเภทเดียวกัน เช่น บ้านอยู่อาศัย ธุรกิจบริการขนาดเล็ก ธุรกิจบริการขนาดใหญ่ อุตสาหกรรม ฯลฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำมาคำนวณค่าเฉลี่ยเพื่อจัดทำเป็นฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้แต่ละประเภท (Sector Customer Damage Function : SCDF) [7,9,18] ได้ต่อไป โดยอาจทำแบบจำลองเป็น 2 แบบ คือ เป็นมูลค่าความเสียหายต่อกำลังไฟฟ้าและมูลค่าความเสียหายต่อพลังงานไฟฟ้า ตามตัวอย่างรูปที่ 5.1 และรูปที่ 5.2 ตามลำดับ

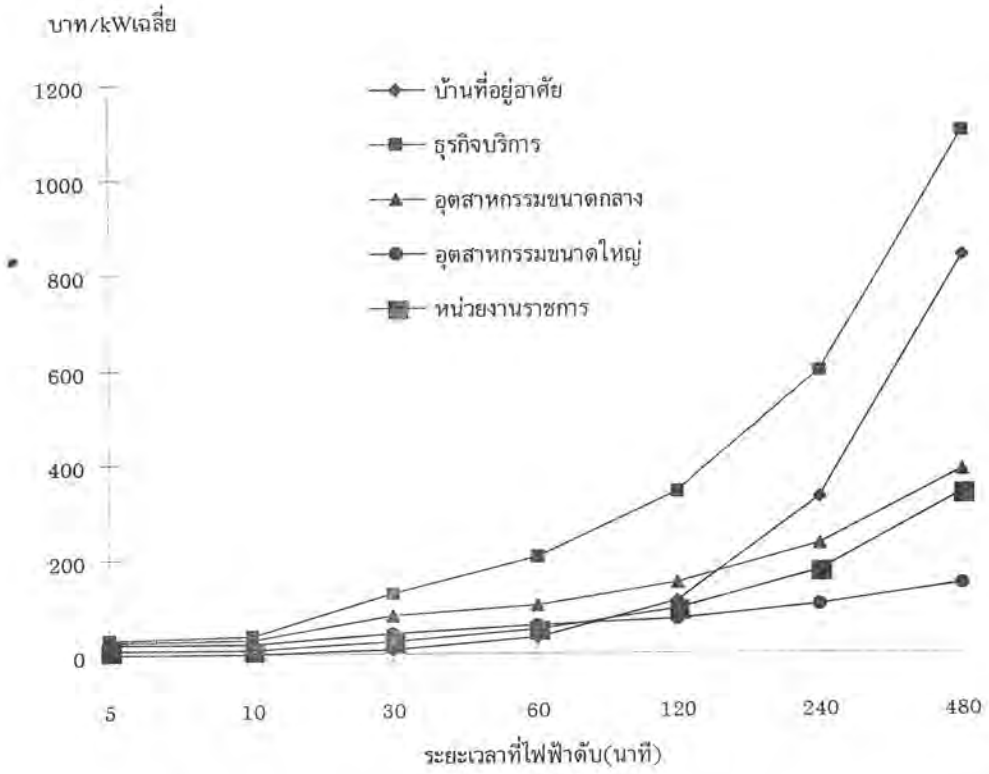

รูปที่ 5.1 ฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภท(บาท/kWเฉลี่ย)
(Sector Customer Damage Functions)

ฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้แต่ละประเภทได้แบ่งออกไว้เป็น 6 ประเภทตามอัตราค่าใช้ไฟฟ้าตามที่การไฟฟ้าเรียกเก็บเงินค่าไฟฟ้าในปัจจุบัน [18] ด้วยกันคือ

1. ประเภทบ้านที่อยู่อาศัย (Residential) ผู้ใช้ไฟประเภทนี้ต้องการใช้พลังงานไฟฟ้าในการดำรงชีวิตประจำวันภายในบ้าน มีการใช้ไฟเพื่อแสงสว่างและเพื่ออุปกรณ์ไฟฟ้าอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ปริมาณการใช้ไฟแต่ละรายโดยเฉลี่ยไม่สูงมากนัก ฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟประเภทนี้มีค่าน้อยกว่าผู้ใช้ไฟประเภทอื่น ๆ

2. ประเภทธุรกิจขนาดเล็ก (Small general service) ผู้ใช้ไฟประเภทธุรกิจเป็นการใช้ไฟฟ้าในอาคาร เช่น ร้านขายของ อาคารพาณิชย์ ศูนย์การค้า โรงแรม เป็นต้น และภายในโรงงานอุตสาหกรรม สำหรับผู้ใช้ไฟประเภทธุรกิจบริการขนาดเล็กกำหนดจากขนาดการใช้ไฟฟ้า คือ มีขนาดการใช้ไฟฟ้าจำกัดอยู่ไม่เกิน 30 kW

3. ประเภทธุรกิจขนาดกลาง (Medium general service) คือผู้ใช้ไฟฟ้าตั้งแต่ 30 kW แต่ไม่เกิน 2,000 kW

4. ประเภทธุรกิจขนาดใหญ่ (Large general service) คือผู้ใช้ไฟฟ้ามากกว่า 2,000 kW ขึ้นไป

5. ประเภทธุรกิจเฉพาะอย่าง (Specific business) คือ ธุรกิจประเภท ภัตตาคาร และโรงแรม

6. ประเภทหน่วยงานราชการและองค์กรไม่แสวงหากำไร (Government institutions and non-profit organizations)

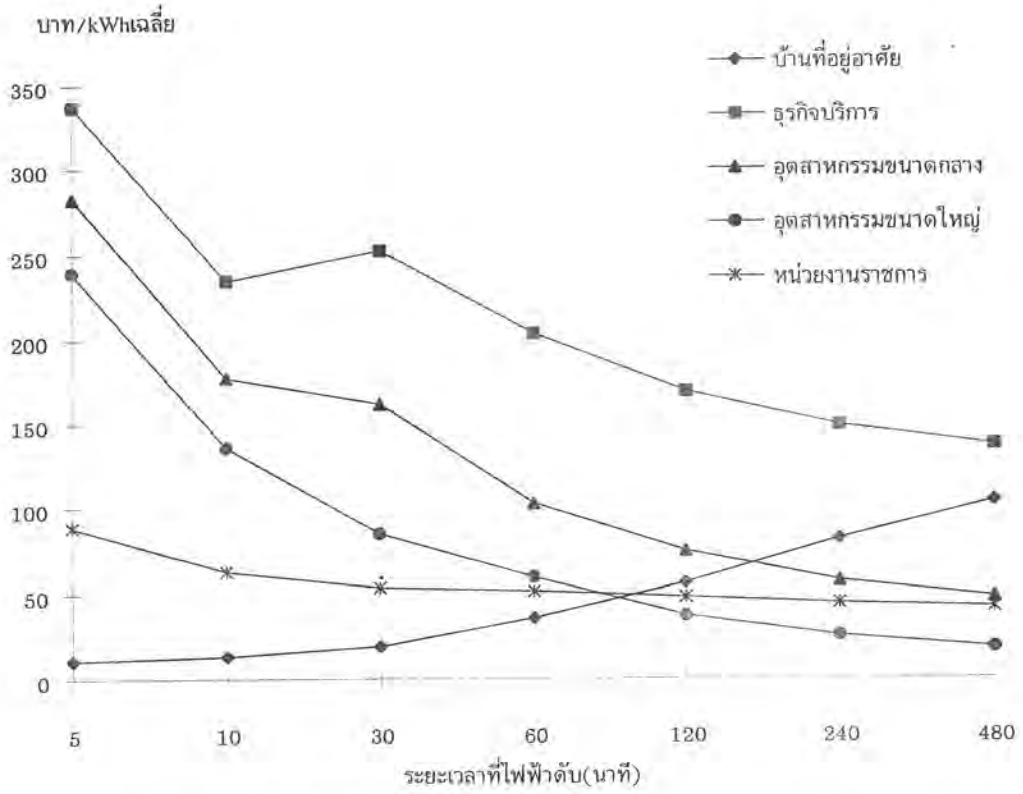

รูปที่ 5.2 ฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภท(บาท/kWhเฉลี่ย)
(Sector Customer Damage Functions)

โดยทั่วไปในแต่ละจุดโหลดประกอบด้วยผู้ใช้ไฟฟ้าหลายประเภท ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการคำนวณฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าโดยรวม (Composite Customer Damage Function : CCDF) [7,9,10] แต่ละจุดโหลด ซึ่งวิธีการคำนวณจะทำการถ่วงน้ำหนักฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภท (Sector Customer Damage Function : SCDF)ที่ ณ. จุดโหลดนั้นด้วยสัดส่วนพลังงานไฟฟ้าที่ใช้หรือพลังไฟฟ้าสูงสุดของผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภท ตามตัวอย่างสัดส่วนการใช้ไฟของผู้ใช้แสดงดังตารางที่ 5.1 และฟังก์ชันความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภทตามตารางที่ 5.2 สามารถคำนวณฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้ารวมที่บัสดังในตัวอย่างรูปที่ 5.3 และตารางที่ 5.3 เมื่อถ่วงน้ำหนักฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภทด้วยสัดส่วนการใช้พลังงานไฟฟ้า

ตารางที่ 5.1 แสดงตัวอย่างสัดส่วนผู้ใช้ไฟแต่ละประเภท

ประเภทผู้ใช้	การใช้พลังงานไฟฟ้า (เปอร์เซนต์)
บ้านที่อยู่อาศัย	12
ธุรกิจบริการ	18
อุตสาหกรรมขนาดกลาง	31
อุตสาหกรรมขนาดใหญ่	31
หน่วยงานราชการ	8
รวม	**100**

ตารางที่ 5.2 แสดงฟังก์ชันความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าแต่ละประเภท(บาท/kWเฉลี่ย)

ประเภทผู้ใช้	ระยะเวลาไฟฟ้าดับ (นาที)						
	5	10	30	60	120	240	480
บ้านที่อยู่อาศัย	0.88	2.07	9.74	35.30	111.40	327.16	836.24
ธุรกิจบริการ	28.10	39.08	125.87	203.00	338.98	594.84	1095.68
อุตสาหกรรมขนาดกลาง	23.53	29.63	80.98	103.24	149.90	228.68	382.08
อุตสาหกรรมขนาดใหญ่	19.88	22.62	42.73	59.16	73.92	101.44	142.72
หน่วยงานราชการ	7.37	10.47	26.31	51.12	93.72	174.32	334.32

ตารางที่ 5.3 แสดงฟังก์ชันความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าโดยรวม(บาท/kWเฉลี่ย)

ประเภทผู้ใช้	ระยะเวลาไฟฟ้าดับ (นาที)						
	5	10	30	60	120	240	480
บ้านที่อยู่อาศัย	0.11	0.25	1.17	4.24	13.37	39.26	100.35
ธุรกิจบริการ	5.06	7.03	22.66	36.54	61.02	107.07	197.22
อุตสาหกรรมขนาดกลาง	7.30	9.19	25.10	32.00	46.47	70.89	118.44
อุตสาหกรรมขนาดใหญ่	6.16	7.01	13.25	18.34	22.92	31.45	44.24
หน่วยงานราชการ	0.59	0.84	2.10	4.09	7.50	13.95	26.75
รวม	**19.21**	**24.32**	**64.28**	**95.21**	**151.27**	**262.61**	**487.00**

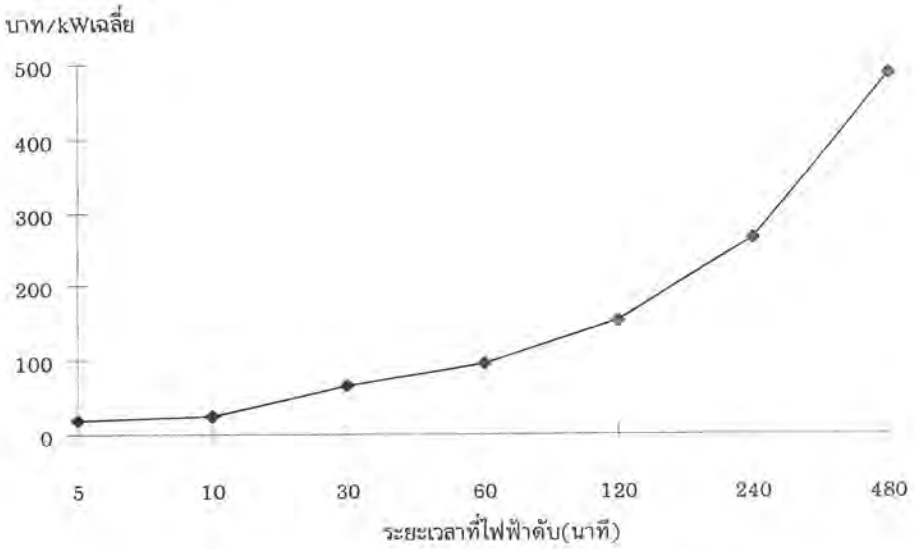

รูปที่ 5.3 ฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าโดยรวม
(Composite Customer Damage Function)

5.2 การประเมินอัตราค่าพลังงานไฟฟ้าดับในระบบจำหน่ายไฟฟ้า (IER Evaluation in Distribution Systems)

การคำนวณจะนำค่าความเสียหายเนื่องจากไฟฟ้าดับในแต่ละพื้นที่ มาใช้รวมกับดัชนีสากล เพื่อคำนวณอัตราค่าพลังงานไฟฟ้าดับ (Interrupted Energy Rate : IER) [1,2,3] ผ่านวิธีการต่าง ๆซึ่งสามารถนำมาสรุปได้เป็น 3 วิธี คือ

5.2.1 วิธีระบุเหตุขัดข้อง (Contingency Enumeration Method : CEM) [1,2]

การประเมินค่าอัตราพลังงานไฟฟ้าดับในระบบจำหน่ายไฟฟ้าต้องใช้แบบจำลองความเสียหาย แบบจำลองโหลดและแบบจำลองระบบ โดยที่แบบจำลองความเสียหายนั้นนำมาจากฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าโดยรวมในแต่ละจุดโหลด ส่วนแบบจำลองโหลดคำนวณจากโหลดเฉลี่ยที่ต่ออยู่แต่ละตำแหน่งโหลด สำหรับแบบจำลองระบบนั้น ต้องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งหมดประกอบกันขึ้นเป็นระบบจ่ายไฟฟ้าที่พิจารณา

วิธีการคำนวณค่าประมาณพลังงานที่ไม่สามารถจ่ายได้ (EENS) ค่าความเสียหายทั้งหมด (ECOST) และค่าอัตราพลังงานไฟฟ้าดับ (IER) ณ แต่ละจุดโหลด สามารถทำได้ตามวิธีการต่อไปนี้

5.2.1.1 คำนวณ EENS และ ECOST จากแต่ละเหตุการณ์ลำดับที่ j ที่เกิดขัดข้อง ณ.จุดโหลด p ตามสมการ

$$ECOST_{j,p} = C_{j,p}\, L_{av,p}\, \lambda_j \qquad (5.1)$$

$$EENS_{j,p} = L_{av,p}\, U_{j,p} \qquad (5.2)$$

สมการที่ 5.1 เป็นสมการที่ใช้แบบจำลองความเสียหายของผู้ใช้ไฟ (บาท/kW) สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะแสดงการคำนวณโดยใช้แบบจำลองความเสียหายของผู้ใช้ไฟ (บาท/kWh) ดังแสดงในรูปที่ 5.2 เนื่องจากฟังก์ชั่นความเสียหายที่สำรวจได้มีทั้ง 2 แบบ

จากสมการที่ 5.1 สามารถเปลี่ยนเป็นสมการที่ใช้กับแบบจำลองความเสียหายของผู้ใช้ไฟ (บาท/kWh) ดังนี้

$$ECOST_{j,p} = C_{j,p}\, L_{av,p}\, r_{j,p}\, \lambda_j \qquad (5.3)$$

เมื่อ $L_{av,p}$ คือ โหลดเฉลี่ยที่ต่อจุดโหลด p

$C_{j,p}$ คือ ค่าใช้จ่ายเนื่องจากไฟฟ้าดับที่โหลด p คำนวณจาก CCDF (บาท/kW หรือ บาท/kWh)

$U_{j,p}$ คือ ระยะเวลาเฉลี่ยในหนึ่งปีที่ไม่สามารถจ่ายได้ของเหตุการณ์ j ที่จุด p

λ_j คือ อัตราการล้มเหลวเฉลี่ยของเหตุการณ์ j

$r_{j,p}$ คือ ระยะเวลาที่เกิดเหตุขัดข้องเฉลี่ยของเหตุการณ์ j ที่จุด p

5.2.1.2 คำนวณค่า EENS , ECOST และ IER ที่ ณ จุดโหลด P ตามสมการ

$$ECOST_p = \sum_{j=1}^{N} ECOST_{j,p} \qquad (\text{บาท/yr}) \qquad (5.4)$$

$$EENS_p = \sum_{j=1}^{N} EENS_{j,p} \qquad (\text{kWh/yr}) \qquad (5.5)$$

$$IER_p = \frac{ECOST_p}{EENS_p} \qquad (\text{บาท/kWh}) \qquad (5.6)$$

เมื่อ N คือจำนวนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ตำแหน่ง p

5.2.2 วิธีดัชนีพื้นฐาน (Basic Indices Method : BIM) [1,2]

วิธีการนี้จะไม่คำนึงถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ จุดโหลดแต่ละแห่งหากแต่จะใช้ค่าดัชนีแต่ละค่า ณ จุดโหลดแทน สำหรับฟังก์ชั่นความเสียหายจะใช้ CCDF โดยพิจารณาจากค่าระยะเวลาไฟฟ้าดับเฉลี่ยที่ ณ จุดโหลด p (r_p) เพื่อนำไปคำนวณค่าความเสียหาย ณ จุดโหลด p (C_p)

และนำค่าโหลดเฉลี่ย ณ จุดโหลด p ($L_{av,p}$) มาใช้ในการคำนวณค่า EENS , ECOST และ IER ตามสมการ

$$EENS_p = L_{av,p} \cdot \lambda_p \cdot r_p \quad (5.7)$$

$$ECOST_p = L_{av,p} \cdot \lambda_p \cdot c_p \quad (5.8)$$

$$IER_p = \frac{ECOST_p}{EENS_p} = \frac{c_p}{r_p} \quad (\text{บาท/kWh}) \quad (5.9)$$

5.2.3 วิธีดัชนีระบบ (System Indices Method : SIM) [1,2]

การคำนวณค่าอัตราพลังงานไฟฟ้าดับโดยใช้ดัชนีสากลของระบบจำหน่ายไฟฟ้าที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ ได้แก่ค่า SAIFI และ CAIDI ร่วมกับฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าโดยรวม (CCDF) สามารถคำนวณได้ตามสมการ

$$\text{System EENS} = (\text{SAIFI}).(L_{av,bus}).(\text{CAIDI}) \quad (5.10)$$

$$\text{System ECOST} = (\text{SAIFI}).(L_{av,bus}).(\text{CAIDI cost}) \quad (5.11)$$

$$\text{System IER} = \frac{\text{CAIDI cost}}{\text{CAIDI}} \quad (\text{บาท/kWh}) \quad (5.12)$$

เมื่อ CAIDIcost คือ มูลค่าความเสียหายของระบบโดยคำนวณจากฟังก์ชั่นความเสียหายของผู้ใช้ไฟฟ้าโดยรวมกับค่า CAIDI หน่วยเป็น บาท/kWh

จากทั้ง 3 วิธีที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น วิธี BIM และ SIM เป็นวิธีการที่ใช้การประมาณเพื่อความรวดเร็วง่ายต่อการคำนวณแต่ผลที่ได้รับจะคลาดเคลื่อนไปจากวิธี CEM มาก [1] ดังนั้นเพื่อความแม่นยำจึงควรเลือกใช้วิธี CEM ในการคำนวณ

สำหรับในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสนอวิธีการคำนวณทั้ง 3 วิธีเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าอัตราพลังงานไฟฟ้าดับในระบบจำหน่ายไฟฟ้าต่อไป